

Parshat Shmini Speaking Silently

Simon Wolf

In Parshat Shmini, the consecration of the Mishkan on the Eighth Day is marred by the tragic death of Nadav and Avihu. At that painstaking moment, Moshe turns to Aharon and tells him, "this is what God meant when He said, 'through those close to Me, I am sanctified and before the people I will be glorified'..."¹ Aharon's reaction is "Va'Yidom Aharon (וַיִּדֹם אַהֲרֹן)." On the surface it seems that Aharon's response was silence and that is the way the word is translated by the Aramaic commentators; they render the word Va'Yidom (וַיִּדֹם) as V'Shatik (וּשְׁתִּיקָה).² Aharon's reaction would then be construed as embodying the dictum of Rabban Shimon ben Gamliel, "all my days I grew up amongst the sages and I have found nothing better for a person than silence (ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה)."³ It also would be the source for Rav Pappa's statement in the Gemara Berachot that "the primary reward in the house of mourning is silence (אגרא דבי טמיה –) (שתיקות)."⁴ On the other hand, if that is the case, then why then does the Torah not simply utilize the verb Shatak (שִׁתַּק) and describe Aharon's reaction as Va'Ishtok (וַיִּשְׁתַּק אַהֲרֹן)?⁵ This would imply that the word Va'Yidom (וַיִּדֹם) means something more or different than to simply be silent. It is interesting to note that most of the commentators indicate that Rav Pappa's statement above does not refer to the mourner but rather to those that are consoling the mourner. It is a directive for those comforting the mourner to either desist from side conversations when the leader is providing consolation⁶ or it is a directive to those comforting the mourner to remain

silent until the mourner initiates the conversation.⁷ That would also imply that there is an expectation that the mourner speak up rather than remain mum. In addition, did Aharon not have any emotional response to the death of his sons (see [Parshat Shmini – Sharing the Burden](#)) that he is simply silent in the face of this untold tragedy?

In Az Yashir, the verb Damam (דָּמַם) is used to describe the reaction of the other nations to God's shepherding His nation through the waters of the Yam Suf and wreaking havoc and destruction amongst their enemies. "Fear and dread shall grip them; from the greatness and might of your arm, they shall be made still as a stone (וַיִּדְמוּ כְאֶבֶן)." ⁸ The usage of the word here implies that they are frozen in shock from the events, rendered inanimate like stone from that which they hear. In a similar vein, one could explain the silence of Aharon as being a result of the shock he had just experienced.⁹ In a very human sense, he was overwhelmed and could not process or comprehend that which had just taken place and therefore he is left devoid of any feeling or completely inanimate. It could even be that the latter part of the Pasuk (וַיִּדֹם אַהֲרֹן) is not a result of Moshe's words, but rather what precipitates Moshe's words to Aharon to try to bring him some consolation or to elicit some reaction from him.

The Abarbanel¹⁰ and the Ktav V'Hakabala see this "stone silence" as an indication of Aharon's ability to completely conquer his emotions.¹¹ He was able to reach a place of complete acceptance of the decree from heaven and the Va'Yidom is inanimate in the sense that Aharon reached an inner peace, a place with no emotional discord. This is very similar to

¹ וַיִּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה לְאֹמֶר בְּקִרְבִּי אֶקְדֹּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכָּבֵד וַיִּדֹם אַהֲרֹן: (ויקרא יג, א)

² ואמר משה לאהרן הוא דמליל " למימר בקרבי אתקדש ועל אפי כל עמא אתיקר ושתיק אהרן: (שם אונקלוס) וְאָמַר מֹשֶׁה הִיא דְמַלִּיל: עמי בסיני למימר בדקריבין קדמי אָנָּה מְקַדֵּשׁ מִשְׁכַּנָּךְ דְּאִין לֹא מִן מִזְדְּהֵרִין בְּעִיבִידֵת קוֹרְבָנָא אוֹקִיִּינִין בְּשִׁלְהוּבֵיבֵית אִישְׁתָּא מִן קִדְמוֹי מְטוּל דְעַל מִיחְמֵי כָל עֵמָא אִיתִיקֵר וְשִׁמְעֵ אַהֲרֹן וְשִׁתִּיק וְקִבִּיל אַגְרָ טַב עַל מִשְׁתַּוְקֵיהָ (שם תרגום יונתן)

³ שמעון בנו אומר כל ימי גדלותי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה ולא מדדתי שתיקה אלא המעשה וכל המרבה דברים מביא חטא: (משנה אבות א, ז)

⁴ אמר רבי זירא: אגרא דפרקא - הרטא. אמר אביי: אגרא דכלה - דוחקא. אמר רבא: אגרא דשמעתא - סברא. אמר רב פפא: אגרא דבי טמיה - שתיקותא. אמר רב זוטרא: אגרא דתעניתא - צדקתא. אמר רב ששת: אגרא דהספדא - דלויי. אמר רב אשי: אגרא דבי הלולי - מילי. (ברכות ו: א) אגרא דבי טמיה פירוש אבל ויצא באטב"ח ובאלב"ם (בערוך בערך טס וגם בר"ח ברכות ו: א) דע"פ המבואר באגדה זו דהאבל ששותק מקבל שכר על שמקבל באהבה מדת הדין ואינו קורא תגר על מדותיו של הקדוש ברוך הוא - ע"פ זה יש לפרש האגדה בברכות ו' ב' אגרא דבי טמיה שתיקותא, ופרשו המפרשים מה שהמנחמים שותקים מקבלים שכר, ואין זה מבואר, מה זכותם בזה ששותקים, אבל לפי אגדה זו נראה דקאי על האבל, דכשמתאספים המנחמים אצלו והוא אינו מתאון לפנייהם על המאורע שקרה לו אלא יושב דומם ומקבל ברצון גזירת הקדוש ברוך הוא - מקבל על זה שכר: (תורה תמימה הערות ויקרא י הערה ג)

⁵ וַיִּשְׁמְחוּ כִּי־יִשְׁתַּקְוּ וַיִּנְחַם אֶל־מַחֲזֵי חַפְצָם: (תהילים קז, ל) בְּאֶפְסֵ עֲצִים תִּכְבֶּה־אֵשׁ וּבְאֵין נִרְגָן יִשְׁתַּקְוּ מִדּוֹן: (משלי כו, ט) וַיִּאמְרוּ אֵלָיו מִה־נִּעְשֶׂה לָךְ וַיִּשְׁתַּקְוּ הַיָּם מִעַלְיָו כִּי הָיָה הוֹלֵךְ וְסָעַר: (יונה א, יא וגם שם ב')

⁶ אגרא דבי טמיה שתיקותא. אין נראה לפרש דמייירי אבל ושותק ומקבל שכר כדכתיב וידם אהרן, דכל הני מייירי במי שמושה המצוה והאבל אינו עושה שום מצוה, הילכך נ"ל דמייירי דאותם שבאים לבית האבל שיש להם לישיב ולשתוק ולשמוע דברי הגדול המנחם אותו ואם היו אחרים מדברים אין זה כבוד ותנחומין לאבל... (תוספות הרא"ש ברכות ו: א)

⁷ אמר רבי יוחנן: אין מנחמין רשאיין לומר דבר עד שיפתח אבל, שנאמר אחרי כן פתח איוב את פיהו והדר יען אליפז התימני. (מועד קטן כח: א) אגרא דבי טמיה שתיקותא.

⁸ פ' בית האבל (פסוקי הרי"ד ברכות ו: א) עיין במהרש"א ברכות ו: שמקשר בין הגמרא בברכות לגמרא במועד קטן.

⁹ תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך: ידמו כְּאֶבֶן עד: יעבר עמך יקוק עד: יעבר עם זו קניית: (שמות טו, טז) וגם: רגלי חסידיו ישמר ורשעים בחשך: ידמו (perish) כי לא בכח יגבר איש: (שמואל א יד, ט) הוּא אִמְרָ לְעַץ הַקִּיצָה עוֹרֵי הָאֶבֶן דּוֹמֵם הוּא יוֹרֵה הַנֶּה הוּא תְּפוּשׁ זָהָב וְנָסַף וְכָל רוּחַ אֵין בְּקִרְבּוֹ: (חבבוק כ, ט)

¹⁰ ...ואהרן בודאי השתומם בראותו הפרץ שפרץ ה' בבניו על חטא קל כזה (ואולי זה ענין וידם אהרן שבסוף הפסוק וסרס המקרא ודרשהו). עד שאמר לו משה שהקרבנים לקל צריכים להשמר אפילו מדברים שאינם רעים ממש רק בלתי הגונים, ובה יגדל כבוד ה' שכל העם ישמרו מצותיו גם כי רבות הנה, בראותם בחיוריו שומרים משמרת יותר קשה מזו שהוטלה עליהם. (הואיל משה ויקרא י, ג)

¹¹ ...אבל פירוש וידום אהרן הוא שנהפך לבו והיה כאבן דומם ולא נשא קולו בבכי ובמספד כאבל אב על בניו. גם לא קבל תנחומים ממשה כי לא נותרה בו נשמה והדבור אינו בו ולכן אמר וידום אהרן שהוא מלשון דומם ושותק... והנה צוה אחר זה יין ושכר אל תשת לפי שהיה לב אהרן ובניו כלב אשה מצרה על שרפת בניו ומפני אזהרת משה לא היו יכולים לבכות ולספוד כראוי ומפני זה אולי ישותו יין כדי לשכח צרתם כמו שאמר תנו שכר לאובד ויין למרי נפש ישיתה וישכח רישו הנה מפני זה בא הדבור האלה לאהרן יין ושכר אל תשת אתה וּבְנֵיךְ אַתָּךְ וּבְאוֹ לֹו בְּזֶה שְׁתִי סְבוּת מוֹנְעוֹת אִיהֶם שְׁתִייתו. (אברבנאל ויקרא י, ג)

¹¹ וידם אהרן – הרמב"ן אמר מתחלה היה בוכה ואחר כך שתק, ואין זה נראה דאילו כן היה ראוי לומר וישתוק אהרן כי ההוראה הפרטית של לשון שתיקה היא ע"צ הפסקה, אם הפסק מדבור או שבייתה מנוחה מתנועה הקודמת, כמו וישמחו כי ישתוקו (תהלים ק"ז) דהיינו כשינוחו מתנועתם שגרם להם סער הים וגליו, וכן וישתק הים מעליו (יונה א'), אמנם לשון דמם הונח בפרטות לרש"פ על השתיקה הרצונית שמוסכם ברצונו לשתוק, והוא לשון השואה (מן שויתי ודממתי נפשי, דמית לקאת מדבר) דהיינו שהוא מושהו ברצונו ואין בו ערעור פנימי המציק לשידור, כ"א הסכמה גמורה והשואה הרצון להיותו שותק ושותק אינו מתפעל כלל אל הדבור, מזה אמר דם לה' והתחולל לו, טוב ויחיל ודומם ענינם לשון סלוק המית הנפש וקבול הדבר בפשיטות נמרץ בלי ערעור ופקפוק, וכן לך דומיה תהלה פ' דומיה של אדם בעת שמקבל דינך נחשב לך כאילו הוא מהלה אותך, ומזה אמר כאן וידם אהרן מגיד שבחו של אהרן שהיה שותק ברצון גמור שוה בדעתו בלי שום ערעור על המקרה שאירע לו. (הכתב והקבלה ויקרא י, ג וגם עיין רש"ר הירש תהילים לז, ז)

Chazal's view that Aharon's silence was a Tziduk HaDin (צדוק הדין). "Once the sons of Aharon died, Moshe said to him: 'Aharon, my brother, your sons died only to sanctify the name of the Holy One, Blessed be He.' When Aaron knew that his sons were beloved by the Omnipresent, he was silent and received a reward, as it is stated: 'And Aaron held his peace (וַיִּדַם אַהֲרֹן)'. And likewise Dovid in Tehillim states: 'Resign yourself to God, and wait patiently for Him (דָּוִם לִיקָנָק וְהִתְחַלֵּל לוֹ);'¹² although He strikes down many corpses around you, you be silent and do not complain. And likewise in Kohelet, Shlomo says: 'A time to keep silent, and a time to speak (עַתָּה לִשְׁמֹט וְעַתָּה לְדַבֵּר)'.¹³ There are times that one is silent and receives reward for the silence, and at times one speaks and receives reward for the speech."¹⁴

Another possibility is the use of the verb Damam (דָּמַם) in Yehoshua's miraculous victory over the Emorites. There Yehoshua implores God to have "the sun in the Givon should stand still (שָׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן) and the moon in the valley of Ayalon."¹⁵ This usage of the verb would imply that Aharon was stilled from his disquiet or that there was a disruption in what would be the natural course. In that sense, he was comforted by Moshe's words that dispelled his uneasiness.¹⁶ It could also be either that he chose because of his stature¹⁷ or because of Moshe's explanation not to react in a natural fashion.¹⁸ It might even be a veiled reference to the fact that nature is overturned by the death of leaders of such caliber or that the natural world is unable to proceed as normal given the tragedy at hand.¹⁹

The most common usage of the verb Damam (דָּמַם) in Tanach is to be silenced. It is to disengage from an activity or stifle a noise. The Rashbam cites the Pasuk in which Yechezkel is directed by God not to act like a normal mourner, but rather "be silent from

moaning... (הֶאֱנַק דָּם, מֵתִים אֲבָל לֹא תַעֲשֶׂה) ²⁰ In a similar fashion, he suggests that Aharon held himself back from what he really wanted to do which was to mourn and to cry.²¹ The Ramban has a more extreme formulation where he suggests that Aharon was crying and wailing until Moshe comforted him.²² It is unclear as to whether Aharon then only silenced his wailing, but continued to cry or completely desisted from expressing any signs of mourning. Based on the Pasuk in Eicha, "...give no rest to the pupil of your eye (from tears) (אֲלֵ תִדָּם בֵּת עֵינַיךָ)",²³ he also suggests that the verb Damam (דָּמַם) can refer to the "silencing" of shedding of tears and not just to the stifling of audible noises. In that case, Aharon was crying until he was comforted by Moshe. Both of these interpretations portray Aharon as caring and emotional and paint a picture more befitting the soft human touch that is usually associated with Aharon and which makes Aharon's leadership and character so unique. It also indicates that Aharon's silence was suppressing his true feelings of sadness that continued even after being comforted by Moshe. The Netziv has the most radical formulation of this human side where he suggests that the use of the word Va'Yidom (וַיִּדַם אַהֲרֹן) indicates that Aharon desisted from crying, but did not joyously accept the words of comfort proffered by Moshe as would be befitting someone of Aharon's stature.²⁴

The Abarbanel rejects the Ramban's notion that Aharon was sobbing and moaning out of bitterness until comforted by Moshe since complaining against God would be an inappropriate reaction on the "wedding day" of the consecration of the Mishkan and antithetical to Aharon's persona.²⁵ The Chatam Sofer rejects the Abarbanel's claim since he misquoted the Ramban by adding the modifier "out of bitterness" and he suggests that Aharon was crying since he thought he was responsible for the

¹² דָּוִם לִיקָנָק וְהִתְחַלֵּל לוֹ אֵל תִּתְחַר בְּמִצְלֵיחַ דְּרָכּוֹ בְּאִישׁ עֲשֵׂה מְזֻמּוֹת: עַתָּה לִקְרֹעַ וְעַתָּה לְתַפּוֹר עַתָּה לְחַשׂוֹת וְעַתָּה לְדַבֵּר: (קהלת ג, ז)
¹³ דָּכָתִיב: וְכֵן בְּדוֹד אוֹ אֹמֵר: דָּוִם לֹא וְהִתְחַלֵּל לוֹ, אִף עַל פִּי שֶׁמְפִיל לָךְ חֲלָלִים חֲלָלִים אֲהַרֵן. וְכֵן בְּשִׁלְמָה הוּא אוֹמֵר: עַתָּה לְחַשׂוֹת וְעַתָּה לְדַבֵּר, פְּעָמִים שְׂשׂוֹתָ וּמְקַבֵּל אֶת שְׂכָרְךָ עַל הַשְׂתִּיקָה, פְּעָמִים מְדַבֵּר וּמְקַבֵּל שְׂכָרְךָ עַל הַדְּבָר. וְהֵינּוּ דַ"ר חֵי"י בַר אַבָּא א"ר יוֹחָנָן, מַאי דְכָתִיב: (תהילים סח) נוֹרָא אֱלֹהִים מִמְקַדְשְׁךָ? אֵל תִּיקָר מִמְקַדְשְׁךָ אֲלֵא מִמְקוֹדֶשֶׁיךָ, בְּשֶׁעָה שְׁעוֹשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דִין בְּקוֹדֶשֶׁיךָ, מִתִּירָא וּמִתְעַלָּה וּמִתְהַלֵּל. (דברים קטו: ורש"י ויקרא יג, א)
¹⁴ אֵז דְּבַר: הַשֹּׁשֶׁבִּיט לִיקָנָק בְּיוֹם תֵּת יְקָנָק אֶת הָאֱמֹרִי לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לְעֵינָי יִשְׂרָאֵל שָׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן דָּוִם וַיִּרְחַב בְּעֵמֶק אֵילָנוֹ: וַיִּדָּם הַשֹּׁשֶׁבִּיט וַיִּרְחַב עֲמִיד עַד יְקָם גּוֹ אֵיבֵי הָאֵל הַיָּא כְּתוּבָה עַל סִפְרֵי הַיָּשָׁר וַיַּעֲמֵד הַשֹּׁשֶׁבִּיט בְּחֵצֵי הַשָּׁמַיִם וְלֹא אָץ לְבֹא קְיוּם תַּמִּים: (יהושע יב-יג) וְגַם: אִם כֹּה יֹאמְרוּ אֵילָנוֹ דָּמוֹ עַד הַגִּיעֵנוּ אֵלֵיכֶם וְעִמְדוֹ תַחֲתֵינוּ וְלֹא נַעֲלָה אֵלֵיכֶם: (שמואל א יד, ט)
¹⁵ וַיִּדָּם אַהֲרֹן – אַהֲרֹן נִרְגַע כְּשִׁמְעוֹ שֶׁבָּנָיו נִעְנְשׁוּ עוֹנֵשׁ חַמּוֹר כֹּל-כָךְ דּוּקָא מִפְּנֵי שְׁהוּ מְקוֹרְבִים לֵה'. (רד"ץ הופמן ויקרא יג, א)
¹⁶ וַיִּדָּם אַהֲרֹן – רֹצֵחַ לֹמֵר שְׂשׂוֹתָ, וְלֹא צַעַק וּבִכָּה עַל זֶה כְּחֹק שָׂאֵר הָאֲנָשִׁים, כִּי לִיתְרוֹן מַעֲלָתוֹ לֹא הָיָה רְאוּיָה שִׁיתְפַּעֵל בְּהַתְּפַעְלוּתוֹ הָאֵלּוּ כְּשָׂאֵר הָאֲנָשִׁים. (רלב"ג שם)
¹⁷ וַיִּדָּם אַהֲרֹן – שִׁלָּא בִכָּה. דְּבִכָּה עַל הַמָּת הוּא בְּאֵמַת מְצוּהַ כְּדֵאִיתָא בְּמִ"ק שִׁלְשָׁה לְבָכִי. וְמִי שְׂאִינוּ בּוֹכֵה עַל קְרֹבָיו ה"ז מְגוֹנָה וְכֹמוֹ שֶׁהָאֲרִיךְ הַרְמַב"ן בְּהַקְדָּמָה לִס' תה"א. אֲבָל הַטַּעַם לָזֶה הוּא אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא שִׁירְגִישׁ בְּעִנְשׁוֹ וְהָיָה יֵתֵן אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא עוֹמֵד וּמְצַחֵק וּמוֹסִיף זֶה צֶעַר לְאִבּוֹ. וְאִם בְּקֹרְבָנִים גְּדוּלִים וְאִין בָּא לְעוֹנֵשׁ חַיִּי מִ"מ הָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא וְהָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא עֵינֵי גְדוּל שְׂדוּחָה לְאוֹ דְּטוֹמְאָת כְּהֵנִים כִּידוּשׁ. אֲבָל זֶה הַטַּעַם שֶׁהוּא שְׂשׂוֹתָ מִשֶּׁהוּא אֲשֶׁר מִיתְתֵּם הוּא לְתַכְלִית כְּבוֹד ה' וְיִשְׂרָאֵל א"כ אֵין לֵאחֲרֵיהֶן לְבַכּוֹת... (העמק דבר ויקרא יג, א)
¹⁸ וַיִּדָּם אַהֲרֹן – שִׁלָּא בִכָּה. דְּבִכָּה עַל הַמָּת הוּא בְּאֵמַת מְצוּהַ כְּדֵאִיתָא בְּמִ"ק שִׁלְשָׁה לְבָכִי. וְמִי שְׂאִינוּ בּוֹכֵה עַל קְרֹבָיו ה"ז מְגוֹנָה וְכֹמוֹ שֶׁהָאֲרִיךְ הַרְמַב"ן בְּהַקְדָּמָה לִס' תה"א. אֲבָל הַטַּעַם לָזֶה הוּא אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא שִׁירְגִישׁ בְּעִנְשׁוֹ וְהָיָה יֵתֵן אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא עוֹמֵד וּמְצַחֵק וּמוֹסִיף זֶה צֶעַר לְאִבּוֹ. וְאִם בְּקֹרְבָנִים גְּדוּלִים וְאִין בָּא לְעוֹנֵשׁ חַיִּי מִ"מ הָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא וְהָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא עֵינֵי גְדוּל שְׂדוּחָה לְאוֹ דְּטוֹמְאָת כְּהֵנִים כִּידוּשׁ. אֲבָל זֶה הַטַּעַם שֶׁהוּא שְׂשׂוֹתָ מִשֶּׁהוּא אֲשֶׁר מִיתְתֵּם הוּא לְתַכְלִית כְּבוֹד ה' וְיִשְׂרָאֵל א"כ אֵין לֵאחֲרֵיהֶן לְבַכּוֹת... (העמק דבר ויקרא יג, א)
¹⁹ וַיִּדָּם אַהֲרֹן – שִׁלָּא בִכָּה. דְּבִכָּה עַל הַמָּת הוּא בְּאֵמַת מְצוּהַ כְּדֵאִיתָא בְּמִ"ק שִׁלְשָׁה לְבָכִי. וְמִי שְׂאִינוּ בּוֹכֵה עַל קְרֹבָיו ה"ז מְגוֹנָה וְכֹמוֹ שֶׁהָאֲרִיךְ הַרְמַב"ן בְּהַקְדָּמָה לִס' תה"א. אֲבָל הַטַּעַם לָזֶה הוּא אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא שִׁירְגִישׁ בְּעִנְשׁוֹ וְהָיָה יֵתֵן אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא עוֹמֵד וּמְצַחֵק וּמוֹסִיף זֶה צֶעַר לְאִבּוֹ. וְאִם בְּקֹרְבָנִים גְּדוּלִים וְאִין בָּא לְעוֹנֵשׁ חַיִּי מִ"מ הָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא וְהָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא עֵינֵי גְדוּל שְׂדוּחָה לְאוֹ דְּטוֹמְאָת כְּהֵנִים כִּידוּשׁ. אֲבָל זֶה הַטַּעַם שֶׁהוּא שְׂשׂוֹתָ מִשֶּׁהוּא אֲשֶׁר מִיתְתֵּם הוּא לְתַכְלִית כְּבוֹד ה' וְיִשְׂרָאֵל א"כ אֵין לֵאחֲרֵיהֶן לְבַכּוֹת... (העמק דבר ויקרא יג, א)
²⁰ וַיִּדָּם אַהֲרֹן – שִׁלָּא בִכָּה. דְּבִכָּה עַל הַמָּת הוּא בְּאֵמַת מְצוּהַ כְּדֵאִיתָא בְּמִ"ק שִׁלְשָׁה לְבָכִי. וְמִי שְׂאִינוּ בּוֹכֵה עַל קְרֹבָיו ה"ז מְגוֹנָה וְכֹמוֹ שֶׁהָאֲרִיךְ הַרְמַב"ן בְּהַקְדָּמָה לִס' תה"א. אֲבָל הַטַּעַם לָזֶה הוּא אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא שִׁירְגִישׁ בְּעִנְשׁוֹ וְהָיָה יֵתֵן אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא עוֹמֵד וּמְצַחֵק וּמוֹסִיף זֶה צֶעַר לְאִבּוֹ. וְאִם בְּקֹרְבָנִים גְּדוּלִים וְאִין בָּא לְעוֹנֵשׁ חַיִּי מִ"מ הָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא וְהָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא עֵינֵי גְדוּל שְׂדוּחָה לְאוֹ דְּטוֹמְאָת כְּהֵנִים כִּידוּשׁ. אֲבָל זֶה הַטַּעַם שֶׁהוּא שְׂשׂוֹתָ מִשֶּׁהוּא אֲשֶׁר מִיתְתֵּם הוּא לְתַכְלִית כְּבוֹד ה' וְיִשְׂרָאֵל א"כ אֵין לֵאחֲרֵיהֶן לְבַכּוֹת... (העמק דבר ויקרא יג, א)
²¹ וַיִּדָּם אַהֲרֹן – שִׁלָּא בִכָּה. דְּבִכָּה עַל הַמָּת הוּא בְּאֵמַת מְצוּהַ כְּדֵאִיתָא בְּמִ"ק שִׁלְשָׁה לְבָכִי. וְמִי שְׂאִינוּ בּוֹכֵה עַל קְרֹבָיו ה"ז מְגוֹנָה וְכֹמוֹ שֶׁהָאֲרִיךְ הַרְמַב"ן בְּהַקְדָּמָה לִס' תה"א. אֲבָל הַטַּעַם לָזֶה הוּא אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא שִׁירְגִישׁ בְּעִנְשׁוֹ וְהָיָה יֵתֵן אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא עוֹמֵד וּמְצַחֵק וּמוֹסִיף זֶה צֶעַר לְאִבּוֹ. וְאִם בְּקֹרְבָנִים גְּדוּלִים וְאִין בָּא לְעוֹנֵשׁ חַיִּי מִ"מ הָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא וְהָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא עֵינֵי גְדוּל שְׂדוּחָה לְאוֹ דְּטוֹמְאָת כְּהֵנִים כִּידוּשׁ. אֲבָל זֶה הַטַּעַם שֶׁהוּא שְׂשׂוֹתָ מִשֶּׁהוּא אֲשֶׁר מִיתְתֵּם הוּא לְתַכְלִית כְּבוֹד ה' וְיִשְׂרָאֵל א"כ אֵין לֵאחֲרֵיהֶן לְבַכּוֹת... (העמק דבר ויקרא יג, א)
²² וַיִּדָּם אַהֲרֹן – שִׁלָּא בִכָּה. דְּבִכָּה עַל הַמָּת הוּא בְּאֵמַת מְצוּהַ כְּדֵאִיתָא בְּמִ"ק שִׁלְשָׁה לְבָכִי. וְמִי שְׂאִינוּ בּוֹכֵה עַל קְרֹבָיו ה"ז מְגוֹנָה וְכֹמוֹ שֶׁהָאֲרִיךְ הַרְמַב"ן בְּהַקְדָּמָה לִס' תה"א. אֲבָל הַטַּעַם לָזֶה הוּא אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא שִׁירְגִישׁ בְּעִנְשׁוֹ וְהָיָה יֵתֵן אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא עוֹמֵד וּמְצַחֵק וּמוֹסִיף זֶה צֶעַר לְאִבּוֹ. וְאִם בְּקֹרְבָנִים גְּדוּלִים וְאִין בָּא לְעוֹנֵשׁ חַיִּי מִ"מ הָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא וְהָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא עֵינֵי גְדוּל שְׂדוּחָה לְאוֹ דְּטוֹמְאָת כְּהֵנִים כִּידוּשׁ. אֲבָל זֶה הַטַּעַם שֶׁהוּא שְׂשׂוֹתָ מִשֶּׁהוּא אֲשֶׁר מִיתְתֵּם הוּא לְתַכְלִית כְּבוֹד ה' וְיִשְׂרָאֵל א"כ אֵין לֵאחֲרֵיהֶן לְבַכּוֹת... (העמק דבר ויקרא יג, א)
²³ וַיִּדָּם אַהֲרֹן – שִׁלָּא בִכָּה. דְּבִכָּה עַל הַמָּת הוּא בְּאֵמַת מְצוּהַ כְּדֵאִיתָא בְּמִ"ק שִׁלְשָׁה לְבָכִי. וְמִי שְׂאִינוּ בּוֹכֵה עַל קְרֹבָיו ה"ז מְגוֹנָה וְכֹמוֹ שֶׁהָאֲרִיךְ הַרְמַב"ן בְּהַקְדָּמָה לִס' תה"א. אֲבָל הַטַּעַם לָזֶה הוּא אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא שִׁירְגִישׁ בְּעִנְשׁוֹ וְהָיָה יֵתֵן אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא עוֹמֵד וּמְצַחֵק וּמוֹסִיף זֶה צֶעַר לְאִבּוֹ. וְאִם בְּקֹרְבָנִים גְּדוּלִים וְאִין בָּא לְעוֹנֵשׁ חַיִּי מִ"מ הָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא וְהָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא עֵינֵי גְדוּל שְׂדוּחָה לְאוֹ דְּטוֹמְאָת כְּהֵנִים כִּידוּשׁ. אֲבָל זֶה הַטַּעַם שֶׁהוּא שְׂשׂוֹתָ מִשֶּׁהוּא אֲשֶׁר מִיתְתֵּם הוּא לְתַכְלִית כְּבוֹד ה' וְיִשְׂרָאֵל א"כ אֵין לֵאחֲרֵיהֶן לְבַכּוֹת... (העמק דבר ויקרא יג, א)
²⁴ וַיִּדָּם אַהֲרֹן – שִׁלָּא בִכָּה. דְּבִכָּה עַל הַמָּת הוּא בְּאֵמַת מְצוּהַ כְּדֵאִיתָא בְּמִ"ק שִׁלְשָׁה לְבָכִי. וְמִי שְׂאִינוּ בּוֹכֵה עַל קְרֹבָיו ה"ז מְגוֹנָה וְכֹמוֹ שֶׁהָאֲרִיךְ הַרְמַב"ן בְּהַקְדָּמָה לִס' תה"א. אֲבָל הַטַּעַם לָזֶה הוּא אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא שִׁירְגִישׁ בְּעִנְשׁוֹ וְהָיָה יֵתֵן אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא עוֹמֵד וּמְצַחֵק וּמוֹסִיף זֶה צֶעַר לְאִבּוֹ. וְאִם בְּקֹרְבָנִים גְּדוּלִים וְאִין בָּא לְעוֹנֵשׁ חַיִּי מִ"מ הָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא וְהָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא עֵינֵי גְדוּל שְׂדוּחָה לְאוֹ דְּטוֹמְאָת כְּהֵנִים כִּידוּשׁ. אֲבָל זֶה הַטַּעַם שֶׁהוּא שְׂשׂוֹתָ מִשֶּׁהוּא אֲשֶׁר מִיתְתֵּם הוּא לְתַכְלִית כְּבוֹד ה' וְיִשְׂרָאֵל א"כ אֵין לֵאחֲרֵיהֶן לְבַכּוֹת... (העמק דבר ויקרא יג, א)
²⁵ וַיִּדָּם אַהֲרֹן – שִׁלָּא בִכָּה. דְּבִכָּה עַל הַמָּת הוּא בְּאֵמַת מְצוּהַ כְּדֵאִיתָא בְּמִ"ק שִׁלְשָׁה לְבָכִי. וְמִי שְׂאִינוּ בּוֹכֵה עַל קְרֹבָיו ה"ז מְגוֹנָה וְכֹמוֹ שֶׁהָאֲרִיךְ הַרְמַב"ן בְּהַקְדָּמָה לִס' תה"א. אֲבָל הַטַּעַם לָזֶה הוּא אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא שִׁירְגִישׁ בְּעִנְשׁוֹ וְהָיָה יֵתֵן אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא עוֹמֵד וּמְצַחֵק וּמוֹסִיף זֶה צֶעַר לְאִבּוֹ. וְאִם בְּקֹרְבָנִים גְּדוּלִים וְאִין בָּא לְעוֹנֵשׁ חַיִּי מִ"מ הָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא וְהָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא עֵינֵי גְדוּל שְׂדוּחָה לְאוֹ דְּטוֹמְאָת כְּהֵנִים כִּידוּשׁ. אֲבָל זֶה הַטַּעַם שֶׁהוּא שְׂשׂוֹתָ מִשֶּׁהוּא אֲשֶׁר מִיתְתֵּם הוּא לְתַכְלִית כְּבוֹד ה' וְיִשְׂרָאֵל א"כ אֵין לֵאחֲרֵיהֶן לְבַכּוֹת... (העמק דבר ויקרא יג, א)

¹⁹ וַיִּדָּם אַהֲרֹן – שִׁלָּא בִכָּה. דְּבִכָּה עַל הַמָּת הוּא בְּאֵמַת מְצוּהַ כְּדֵאִיתָא בְּמִ"ק שִׁלְשָׁה לְבָכִי. וְמִי שְׂאִינוּ בּוֹכֵה עַל קְרֹבָיו ה"ז מְגוֹנָה וְכֹמוֹ שֶׁהָאֲרִיךְ הַרְמַב"ן בְּהַקְדָּמָה לִס' תה"א. אֲבָל הַטַּעַם לָזֶה הוּא אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא שִׁירְגִישׁ בְּעִנְשׁוֹ וְהָיָה יֵתֵן אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא עוֹמֵד וּמְצַחֵק וּמוֹסִיף זֶה צֶעַר לְאִבּוֹ. וְאִם בְּקֹרְבָנִים גְּדוּלִים וְאִין בָּא לְעוֹנֵשׁ חַיִּי מִ"מ הָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא וְהָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא עֵינֵי גְדוּל שְׂדוּחָה לְאוֹ דְּטוֹמְאָת כְּהֵנִים כִּידוּשׁ. אֲבָל זֶה הַטַּעַם שֶׁהוּא שְׂשׂוֹתָ מִשֶּׁהוּא אֲשֶׁר מִיתְתֵּם הוּא לְתַכְלִית כְּבוֹד ה' וְיִשְׂרָאֵל א"כ אֵין לֵאחֲרֵיהֶן לְבַכּוֹת... (העמק דבר ויקרא יג, א)
²⁰ וַיִּדָּם אַהֲרֹן – שִׁלָּא בִכָּה. דְּבִכָּה עַל הַמָּת הוּא בְּאֵמַת מְצוּהַ כְּדֵאִיתָא בְּמִ"ק שִׁלְשָׁה לְבָכִי. וְמִי שְׂאִינוּ בּוֹכֵה עַל קְרֹבָיו ה"ז מְגוֹנָה וְכֹמוֹ שֶׁהָאֲרִיךְ הַרְמַב"ן בְּהַקְדָּמָה לִס' תה"א. אֲבָל הַטַּעַם לָזֶה הוּא אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא שִׁירְגִישׁ בְּעִנְשׁוֹ וְהָיָה יֵתֵן אֵל לְבֹא אֲבָל אִם לֹא יִבְכֶּה דּוֹמָה לְהֵבֵן שְׂאִבּוֹ מִיִּסְרוֹ וְהוּא עוֹמֵד וּמְצַחֵק וּמוֹסִיף זֶה צֶעַר לְאִבּוֹ. וְאִם בְּקֹרְבָנִים גְּדוּלִים וְאִין בָּא לְעוֹנֵשׁ חַיִּי מִ"מ הָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא וְהָרִי כְּבוֹד הַמָּת הוּא עֵינֵי גְדוּל שְׂדוּחָה לְאוֹ דְּטוֹמְאָת כְּהֵנִים כִּידוּשׁ. אֲבָל זֶה הַטַּעַם שֶׁהוּא שְׂשׂוֹתָ מִשֶּׁהוּא אֲשֶׁר מִיתְתֵּם הוּא לְתַכְלִית כְּבוֹד ה' וְיִשְׂרָאֵל א"כ אֵין לֵאחֲרֵיהֶן לְבַכּוֹת... (העמק דבר ויקרא יג, א)

death of his children (חטא העגל). Moshe then tells Aharon that his crying over his sins would undermine the sanctification of the Mishkan through the death of the righteous (נדב ואביהוא) and therefore Aharon desists from sobbing over his guilt. The Ktav V'Hakabala rejects the Ramban's entire approach because he believes that the verb Shatak (שתק) implies the cessation of an activity whereas Damam (דמם) implies an equanimity from the outset.²⁶

There are two other uses of the term Damam (דמם) in Tanach which are interesting to explore. One that is a pretty common usage and manifests itself in two ways is a patient silence or an anticipatory silence. For instance, the Pasuk in Eicha that states, "It is good to wait patiently (hope silently) for the salvation of God (טוב ויחיל ודומם לתשועת יקוק)." Or the Pasuk in Tehillim that states, "Solely (for God), my soul expectantly (silently) awaits, because from Him derives hope."²⁷ In this context, Aharon's silent acquiescence to God's will could have also contained within it a smidgen of hope. It could be that Va'Yidom Aharon (וידם אהרן) means that Aharon hopefully awaited some clarification or patiently awaited God's salvation from this difficult predicament. His acceptance of the situation was premised on the principle of "whatever God does must be for the good,"²⁹ but one is unable to fully comprehend it at the current moment. The death of his two sons was devastating and Aharon do not respond with a stilled silence but rather with an anticipatory silence seeking solace and understanding.

The last possible explanation is based on the related word D'Mama (דממה). Silence is a relative term. It can mean absolute silence as compared to any audible noise or it could be a still sound compare to a roar. The Pasuk in Tehillim says, "He (God) brought calm to the storm (יקם סערה לדממה) and stilled its waves."³⁰ God did not completely silence the Sea, but rather reduced its storminess to a whisper or returned it to its natural state. Similarly, in Eliyahu's encounter with God in the desert, the Pasuk says that "...there was a fierce and mighty

wind splintering mountains and shattering rocks that preceded God, but God was not present in the wind; after the wind came an earthquake, but God was not in the earthquake; after the earthquake a raging fire, but God was not present in the fire, after the fire was a soft murmuring sound (קול דממה דקה)...³¹ Here too, the D'Mama was not silence, but a quiescence compared to the bluster and boisterousness that preceded it. With that in mind, it could very well be that Va'Yidom Aharon (וידם אהרן) does not mean that Aharon was mum, but rather that he conducted himself with equanimity despite the difficulty. In contrast to the pomp and circumstance of the day and the shocking and sudden death of Nadav and Avihu, Aharon's even-temperedness was equivalent to silence. He did not shout or wail in consternation; he was in pain and suffering greatly, but he overcame that to present a quietude that was a Kiddush Hashem. Aharon spoke openly about the loss he had suffered, but he did it in a way and a manner that was both accepting of God's decree and mindful of the disruption it could cause to the celebrations of the day and honor of the deceased. This might also help explain versions of Unkelos that translate Va'Yidom (וידם) as V'Shabach (ושבח), and he praised, rather than V'Shatik (ושתיק), and he was silent.³² It is interesting to re-read many Pesukim in light of this perspective, especially one that is recited daily. "You (God) have transformed for me my lament into dancing; You untied my sackcloth and girded me with joy. So that my soul might sing to you and not be stilled, God, my Lord, I will forever thank you (למען וזמרך כבוד ולא ידם יקוק אלתי לעולם) (אודך)." While it may be enough to have an anticipatory silence or be even-keeled in the face of difficulty (ידם), thereby being submissive before God, it is not sufficient to simply speak about it (ידם) when the salvation of God finally arrives. Equanimity cannot derive from indifference or being unflappable. It has to be a conscious response to adversity, but upon deliverance, one is required to no longer maintain their composure, but lose themselves in songs of praise.

Shabbat Shalom

²⁶ וידם אהרן – הרמב"ן אמר מתחלה היה בוכה ואחר כך שתק, ואין זה נראה דאילו כן היה ראוי לומר וישתוק אהרן כי ההוראה הפרטית של לשון שתיקה היא ע"צ ההפסקה, אם הפסק מדבור או שבינה ומנוחה מתנועה הקודמת, כמו וישמחו כי ישתוקו (תהלים ק"ז) דהיינו כשינוחו מתנועתם שגרם להם סער הים וגליו, וכן וישתק הים מעליו (יונה א'), אמנם לשון דמם הונח בפרטות לרש"פ על השתיקה הרצונית שמוסכם ברצונו לשתוק, והוא לשון השואה (מן שויתי ודממתי נפשי, דמייתי לקאת מדבר) דהיינו שהוא מושה ברצונו ואין בו ערעור פנימי המציק לשידבר, כ"א הסכמה גמורה והשואת הרצון להיות שוקט ושותק ואינו מתפעל כלל אל הדבור, מזה אמר דם לה' והתחולל לו, טוב ויחיל ודומם ענינם לשון סליק המית הנפש וקבול הדבר בפשיטות נמרץ בלי ערעור ופקפוק, וכן לך דומיה תהלה פי' דומיה של אדם בעת שמקבל דינך נחשב לך כאילו הוא מהלל אותך, ומזה אמר כאן וידם אהרן מגיד שבחו של אהרן שהיה שותק ברצונו גמור שוה בדעתו בלי שום ערעור על המקרה שאירע לו. (הכתב והקבלה שם)

²⁷ טוב ויחיל ודומם לתשועת יקוק; (איכה ג,כו)

²⁸ אך לאלקים דומי נפשי כי ממנו תקונו: (תהילים סבו), אך אל אלקים דומיה נפשי ממנו ישועתי: (שם ב) רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה. (שם ד,ה) דום ליקוק והתחולל לו אל תתחר במצילים דרכו באיש עשה מזמות: (שם לז,ז)

²⁹ אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר, וכן תנא משמיה דרבי עקיבא: לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד. (ברכות ס:)

³⁰ יקם סערה לדממה ויחשו גליו: (תהילים קז,ט)

³¹ ויאמר צא ועמדת בהר לפני יקוק והנה יקוק עבר ורוח גדולה וחקק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני יקוק לא ברוח יקוק ואחר הרוח רעש לא ברעש יקוק; ואחר הרעש אש לא באש יקוק ואחר האש קול דממה דקה: (מלכים א יט,יא-יב)

³² ואמר משה לאהרן הוא דמליל יי למימר בקריבי אתקדש ועל אפי כל עמא אתיקר ושבח (ושתיק) אהרן: (אונקלוס ויקרא יג)

³³ הפכת מספד' למחול לי פתחת שקי ותאזני שמחה: למען וזמרך כבוד ולא ידם יקוק אלתי לעולם אודך: (תהילים לי,יג)